

ประเทศอินเดียและศาสนาพราหมณ์

ต้นเหตุลัทธิศาสนาและความเชื่อของชนเผ่าอารยัน

ชนเผ่าอารยันหรืออริยกะ เป็นเชื้อสายอินโดยูโรเปียน มีภูมิลำเนาอยู่แถบภาคกลางของทวีปเอเชีย ได้เข้ารุกรานและตั้งถิ่นฐานในอินเดียโดยปราบชนเผ่าดราวิเดียนซึ่งเป็นชนพื้นเมืองดั้งเดิม ราว 1,500 ปีก่อนคริสตกาล อารยธรรมกลุ่มแม่น้ำสินธุ ถูกทำลายลงราว 1,500-1,000 ปีก่อนคริสตกาล จากหลักฐานในคัมภีร์พระเวทอันเป็นคัมภีร์ที่เก่าแก่ที่สุดของอินเดีย ชาวอารยันเมื่อเข้าปกครองอินเดียก็อยู่เป็นหมู่ มีหัวหน้าปกครองในลักษณะพหุบาน โดยเลือกผู้เข้มแข็งเป็นหัวหน้าปกครองระบอบกษัตริย์ มีสภาประชุมและสมิติ รับหน้าที่เป็นผู้ช่วย

ระยะแรกชาวอารยันนับถือปรากฏการณ์ตามธรรมชาติ เช่น ภูเขาไฟ แม่น้ำ ลมพายุ พายุ ฟาฟ้า ฯลฯ ในระยะหลังมีการเคารพปรากฏการณ์ธรรมชาติในรูปเทพเจ้าหรือเทพที่มีอยู่มากมาย มีเทวดาพวกหนึ่งอยู่บนสวรรค์ เรียกว่า "เทวะ" มีลักษณะเป็นธรรมชาติ เช่น ลม ไฟ อากาศ เดือน ตะวัน เป็นต้น¹

ชาวอินโดอารยันเข้ามาระยะแรก ๆ แบ่งชั้นเป็น 3 ชั้นได้แก่ นักรบ นักบวช และสามัญชน เป็นการแบ่งชนชั้นทางสังคมและเศรษฐกิจอย่างง่าย ๆ การปฏิบัติการณ์นำไปสู่ระบบวรรณะเป็นการกีดกันระหว่างชาวอารยันกับมลิกชะ (ทาส) จึงถือว่าถาศบค

¹Radha Kumud, Climpes of Ancient India (Mookerji : Locknow University), pp.21-27.

สมาคมด้วย จะทำให้ต้องสูญเสียอารยันไป คำว่า "วรรณะ" แปลว่า สี่² ส่วนใหญ่จะ
กีดกันในบริเวณภาคเหนือของอินเดีย การกีดกันเริ่มขึ้นระหว่างอารยันและผู้ไม่ใช่ชาว
อารยันได้ชื่อว่าเป็น "ทริชาติ"

อย่างไรก็ตาม คำว่า "ทริชาติ" ถือว่าเป็นวรรณะที่เกิด 2 ครั้ง³ และวรรณะ
แบ่งออกได้ดังนี้คือ

กษัตริย์ เป็นชนชั้นนักรบอันได้แก่ชนชั้นสูง

พราหมณ์ เป็นชนชั้นปุรุษและผู้นับถือพิธี

ไวศย เป็นชนชั้นกสิกร ซึ่งเป็นชนสามัญ

ศูทร คือ ทาสหรือผู้ที่มีเชื้อสายอารยันผสม

ระบบวรรณะมั่นคงและแบ่งชั้นกันโดยไม่หดยาย กำหนดให้เป็นเรื่องการสืบ
ตระกูล ตลอดจนกฎเกณฑ์ในระเบียบการสมรส นอกจากวรรณะทั้ง 4 แล้ว ยังมีวรรณะ
ย่อยหรือ "ชาติ" มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับอาชีพของประชาชน ด้วยเหตุนี้ความสำคัญ
ในชีวิตประจำวันของชาวฮินดูจึงไม่พบนอกกับวรรณะ ทั้ง 4 วรรณะ

ศาสนาของพวกอารยันในชั้นต้นมีการนับถือภูตผีปีศาจดังกล่ามาแล้ว ภายหลัง
มีการเคารพพลังดังกล่าวในรูปของเทพและเทวี ในชั้นต้นคือพระอินทร์ พิธีสำคัญเกี่ยวกับ
ศาสนาคือการบูชาอัน โดยทั่วไปเป็นเรื่องของครอบครัว บางทีทำระดับหมู่บ้าน และการ
ประกอบพิธีเช่นว่าเป็นที่โปรดปรานของเทพเจ้า การประกอบพิธีบูชาพราหมณ์จะเป็น
ผู้ประกอบพิธี พราหมณ์มีความสำคัญในฐานะที่สวดเวทมนต์คาถา เป็นสื่อระหว่างมนุษย์กับ
เทพเจ้า การบูชาด้วยสัจจะ ใจตามรูปในวิชากายวิภาคศาสตร์ อันนับเป็นผลจากการ
บูชา

² อธิมา พัทธกะไพวัน, ประวัติศาสตร์ยุคโบราณ (กรุงเทพฯ :
ไทยวัฒนาพานิช, 2518), หน้า 70.

³ ครั้งแรกคือการเกิดในโลกมนุษย์ ครั้งที่สองเมื่อเข้าสู่พิธีรับเข้าในวรรณะ.

ในสมัยพระเวท 1,500-1,250 ปีก่อนคริสตกาล อารยันขยายตัวไปทางทิศ ตะวันออก สมัยการขยายตัวนี้ 1,250-850 ปีก่อนคริสตกาล เรียกว่าสมัยมหากาพย์ มีมหากาพย์ที่สำคัญเกิดเป็น 2 เล่มคือ มหากาพย์มหาภารตะและรามายณะ พวกอารยัน ได้ขยายตัวและปกครองอินเดียแน่นแคว้นขึ้นมีอาณาจักรกว้างใหญ่ไพศาล ในสมัยราชวงศ์โมริยะ ได้ปกครองอินเดียและเป็นศูนย์กลางของอาณาจักรในราว 321-185 ปีก่อนคริสตกาล

กำเนิดศาสนาฮินดู

ลัทธิฮินดูเกิดจากการประกอบพิธีบูชาพระเจารวมเข้ากับหลักปรัชญาในหนังสืออุปนิษัท ที่อธิบายเกี่ยวกับชีวิต ลัทธิฮินดูให้ความสำคัญทางศาสนาับวาระ ทั้งนี้ด้วยการเชื่อมโยงระบบวาระใหม่มาเกี่ยวข้องกับการเวียนว่ายตายเกิด กฎแห่งกรรม และการบรรลุโมกษะ สาระสำคัญของอุปนิษัทที่พอสรุปได้คือ

ทุกสิ่งทุกอย่างในจักรวาลกำเนิดจาก "พรหม" ซึ่งอยู่ในภาวะไม่มีตัวตน ไม่มีรูปร่าง ไม่มีการเกิด ไม่มีการสลาย ชีวิตทั้งปวงมาจากดวงวิญญาณสูงสุด เรียกว่า "อาตมัน" ซึ่งไม่ดับหรือสูญสลาย ดวงวิญญาณเป็นอมตะ และเป็นที่เกิดแห่งดวงวิญญาณทั้งปวง "พรหม" และ "อาตมัน" เป็นสิ่งเดียวกันและแยกออกจากกันมิได้ เป็นภาพแห่งชีวิตทั้งปวง โลกมนุษย์เป็นโลกแห่งสัมผัสรูป รส กลิ่น เสียง ความเชื่อที่ว่าโลกมนุษย์เป็นส่วนหนึ่งที่ไม่เกี่ยวกับอาตมันนั้น เป็นมายาหรือภาพลวง เพราะโลกแห่งสัมผัสรูป รส กลิ่น เสียง อุบัติขึ้นเป็นส่วนหนึ่งของ "พรหม"⁴ เมื่ออยู่ในโลกมนุษย์ทุ่มเททุกสิ่งทุกอย่างให้แก่สิ่งชั่วช้า ไม่จริงจังยั่งยืนฉนั้น ไม่เป็นสิ่งพอใจ มนุษย์จึงควรถาทางเข้าไปสู่ "โมกษะ"

⁴ เรื่องเดียวกัน.

ฮินดูมีความเชื่อว่าวาระทั้ง 4 เกิดจากมนุษย์อุบัติมาในโลกไม่เสมอกัน เป็นไปตามกรรมที่ตนประกอบขึ้น การเกิดในแต่ละวาระที่แต่ละบุคคลได้รู้ถึงสภาพผล-
แห่งการกระทำในชาติก่อน ตามหลักทางกรรม พวกศูทร เป็นพวกต่ำทางไกลจาก "พรหม"
มาก และพราหมณ์เป็นพวกไกลบรรลุมโษชะ

ยุคสำคัญของศาสนาฮินดู แบ่งเป็น 4 ยุค

1. ยุคพระเวท ยุคนี้ไม่เคารพรูปเคารพปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ พระเวทเป็นคัมภีร์ที่เกิดขึ้นกับการเข้ามาพร้อมกันกับพวกอารยันเก่าถึง 1,000 ปีก่อน
คริสตกาล ใช้ภาษาสันสกฤต เป็นจุดหมายเหตุ
2. ยุคมหากาพย์ เกิดเพราะอารยันต้องการรวบรวมชนพื้นเมืองเดิม หรือ
เรียกว่ายุค "อียิก" เกิดศาสนาต่าง ๆ มากมายเช่น ศาสนาพุทธ ศาสนาเชน ฯลฯ
3. ยุคปุราณะ ยุคนี้เป็นยุคที่ศาสนาพราหมณ์จัดระเบียบ จัดเทพและเทพให้
มีหน้าที่ใหม่ตามความสำคัญ เทพสำคัญ ๆ องค์เล็ก ๆ ถูกจัดเป็นเทพประจำทิศ เพราะ
ในสมัยพระเวทการบูชาพระเจ้าถือว่าพระอัครนียิ่งใหญ่ ต่อมาเมื่อชาวอารยันทำการปราบ
ปรามคนพื้นเมือง พระอินทร์เลยมีความสำคัญในระยนั้น ๆ เมื่อปราบปรามเสร็จ
พระอินทร์จึงหมดความสำคัญ ในระยะต่อมาเทพที่สำคัญในยุคนี้คือ พระศิวะ พระนารายณ์
และพระพรหม ยุคนี้แบ่งออกเป็น 3 นิกาย ได้แก่

- 3.1 นิกายไศวะ มีการนับถือพระศิวะเป็นใหญ่
- 3.2 นิกายไวษณพ มีการนับถือพระวิษณุเป็นใหญ่
- 3.3 นิกายศักติ หรืออติพิละ มีการบูชาเทพเป็นใหญ่ ได้แก่เจ้าแม่กาลี
เจ้าแม่ทุรคา ฯลฯ เทพเจ้าทั้งหมดที่เป็นอติพิละ

4. ยุคตันตระ ถือว่าเป็นยุคแห่งความเลื่อมทางค่านจิตใจ แต่มุ่งเจริญทาง
ค่านวัตถุเป็นรูปธรรมมากขึ้น

นิกายสำคัญในศาสนาฮินดู

ศาสนาฮินดูไม่มีศาสดา ผู้สั่งสอนศาสนาอาศัยแต่คัมภีร์และความเชื่อในเรื่อง
เทพเจ้าเป็นสำคัญ ในการเผยแพร่ศาสนาจึงทำให้เกิดนิกายแตกย่อยหลายนิกาย แต่

นิกายใหญ่ที่สำคัญมี 4 นิกาย คือ

1. พรหมนิกาย นิกายพรหมเคารพและนับถือพระพรหมเป็นใหญ่และเก่าที่สุด
2. ไศวนิกาย (บูชาพระศิวะ) เป็นลัทธิบูชาเทพเจ้าพระอิศวรหรือพระศิวะให้เป็นใหญ่กว่าเทพเจ้าองค์อื่น ๆ หลักฐานที่เก่าแก่ที่สุดอ้างถึงการบูชาพระศิวะ คือ บันทึกของเมกัสเทเนส ทูตกรีกประจำสำนักพระเจ้าจันทรคุปต์มรียัน เขาได้กล่าวถึงการบูชาเทพเจ้า 2 องค์คือ ไคโอไนซุส และเฮราเคลส⁵ ที่ทูตกรีกใช้เรียกชื่อเทพเจ้าอินเดีย 2 องค์คือ พระศิวะและพระกฤษณะ ในรามายณะพระศิวะมีชื่อต่าง ๆ เช่น มหาเทวะ ศิวกฤษณะ รุทรา ศังการะ ปศุปติ อิศานะ เป็นต้น ยังกล่าวถึงสมรสระหว่างพระอุมาและรุทรา จนกำเนิดกัรตติเกยะ การเสวยยาพิษที่ได้จากการกวนเกษียรสมุทร เป็นต้น

หลักคำสอนของลัทธิไศวนิกาย

ในลัทธินี้มีคำสอนกล่าวโดยย่อ ๆ คือ สอนถึงความจริง 5 ประการ คือ

1. ทุกข์ หมายถึงความชอกช้ำเจ็บปวด ความผิดหวัง ความกระหายอยากได้ทั้งปวงอันก่อให้เกิดกิเลสฯ คือความเป็น "ทุกข์"
2. สาเหตุของทุกข์ หมายความว่า ที่มาทำให้เกิดทุกข์ ความใคร่อยากได้ทั้งปวง ทำให้เกิดทุกข์หรือเรียกว่ากิเลส ทำให้เกิดทุกข์
3. ทางดับทุกข์ คือ โยคะสมัยก่อน เป็นการออกกำลังกายทำให้เกิดพลังต่อต้านโรคภัยไข้เจ็บ โยคะนั้น หมายถึงท่าฤๅษีคัตถน เช่น ทำรูปปั้นฤๅษีที่วัดพระเชตุพน-วิมลมังคลาราม กรุงเทพมหานคร เป็นต้น ในปัจจุบันนี้ทุกข์ไม่หมายความว่าความเจ็บไข้เพียงอย่างเดียว แต่ให้ความหมายถึงเหตุแห่งทุกข์ทั้งปวง แม้กระทั่งทุกข์ล้วยยากจนด้วย ทางดับทุกข์คือทำให้อินเดียต้องค้าขายทางน้ำ และนำเอาศาสนาพราหมณ์ตามไปเผยแพร่ในภายหลังอีกด้วย

⁵ ฟ้าสุข อินทราวุธ, รูปเคารพในศาสนาฮินดู (นครปฐม : แผนกบริการกลาง สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2524), หน้า 8.

4. กฎเกณฑ์ที่พึงปฏิบัติ ทำเพื่อการดับทุกข์ นอกจากกฎเกณฑ์ปฏิบัติเป็นประจำวันแล้ว เมื่อชราภาพ ชาวอินเดียนต้องออกไปอยู่อาศัยในป่าเพื่อศึกษาธรรม สร้างพลังจิตอย่างแรงกล้า ไม่เบียดเบียนสัตว์ รวมความแล้วคือการปฏิบัติธรรมโดยเคร่งครัด

5. มีการสิ้นสุดแห่งทุกข์ นั้นหมายถึงการหลุดพ้นเป็นอมตะนิรันดร์ นั่นคือเมื่อเป็นทุกข์ก็หาเหตุแห่งทุกข์ และหาทางดับทุกข์ด้วยการถือปฏิบัติโยคะ โดยติดต่อกับพระเจ้าซึ่งทำได้ 2 วิธี

5.1 วิธีแรก คือการสวดมนต์อ้อนวอนและทำสมาธิจิต

5.2 วิธีที่สอง คือไม่ต้องสวดมนต์ แต่ใช้การสงบจิตเท่านั้น

ส่วนกฎเกณฑ์ที่พึงปฏิบัติ คือ การปลงสังเวช โดยไปที่เชิงตะกอน (เมรุ) เผาศพ แล้วเอาขี้เถ้าทาตัวนอนคลุกขี้เถ้า ท้องคาถาและปฏิบัติแบบยาลก เก็บอาหารเหลือ ๆ มากินเพื่อเป็นการดับกิเลสตัณหาทั้งปวง ส่วนข้อสุดท้ายคือการสิ้นสุดของทุกข์ มี 2 แบบคือ การสิ้นสุดของความทุกข์ทั้งปวง นั่นคือการหลุดพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิดเป็นแบบที่หนึ่ง ส่วนแบบที่สองคือกลายเป็นผู้วิเศษ หยั่งรู้ดินฟ้า เทาะเทริดได้ แปลงกายได้ เป็นต้น

สำหรับหลักฐานในทางโบราณคดี มีร่องรอยสืบสาวเกาถึงยุคก่อนประวัติศาสตร์ การขุดค้นอารยธรรมลุ่มแม่น้ำสินธุอันเก่าแก่ของอินเดีย พบเทพนั่งขัดสมาธิอยู่ท่ามกลางสัตว์ป่า ยังมีเทพกับบริวาร เซอร์จอห์น มาร์แชล สันนิษฐานว่าเป็นต้นแบบของพระศิวะ ยังพบศิวลึงค์ทำด้วยหิน ในยุคประวัติศาสตร์ลึงค์นี้เป็นสัญลักษณ์ของการบูชาพระศิวะ

3. ลัทธิไวษณพิกาย (บูชาพระนารายณ์) นับถือพระวิษณุเป็นใหญ่ ชื่อลัทธิแปลงมาจากชื่อพระวิษณุซึ่งแต่เดิมเป็นชื่อเทพแห่งสวรรค์ในศาสนายุคพระเวทไวษณพนับปรากฏในคัมภีร์มหาภารตะว่าหมายถึงชื่อลัทธิเป็นที่รู้จักในนามต่าง ๆ คือ สุริ ภควตา สัตตวตะ ปัญจาลวิท เอกานติกะ ตันมายะ และปาณจราติกะ แต่ที่นิยมใช้คือ ภควตา

ศาสนาภควตกับรูปเคารพ

ศาสนาภควตา จึงได้กลายเป็นลัทธิไวษณพิกายของศาสนาพราหมณ์ นับเป็นศาสนาแรกที่น่าเอาการบูชารูปเคารพมาใช้ ให้ประชาชนวณะสูงผู้เคร่งครัดศาสนา-

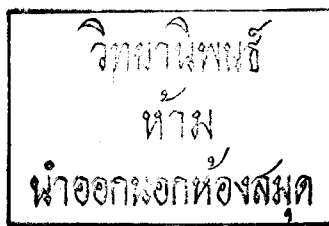
พราหมณ์ตามคติความเชื่อของศาสนานี้ เชื่อว่าพระผู้เป็นเจ้าจะปรากฏกายลงมาให้เห็นเป็นแบบต่าง ๆ และเพื่อเป็นการสะดวกในการสักการบูชา จึงนิยมนำรูปแทนองค์เทพขึ้นนั้นจะเป็นรูปวาดหรือแกะสลักก็ได้⁶

มีหลักฐานจากจารึกไวบงซ์ว่า ได้มีการสร้างวัดเพื่อประดิษฐานรูปเคารพของเทพชั้นสูงสุดของศาสนาควตา นับตั้งแต่ก่อนคริสตกาลในส่วนต่าง ๆ ของอินเดีย ตั้งแต่ถูกลงไปถึงอินเดียตอนใต้ รูปเคารพในยุคต้น ๆ ไม่ค่อยพบ ทั้งนี้อาจจะสร้างด้วยวัตถุไมถาวร สำหรับในยุคต้นคริสตกาลรูปเคารพที่สลักบนเหรียญและที่ประทับตราส่วนใหญ่อยู่ในสมัยพระเจ้า Huvishka แห่งราชวงศ์กุษาณะ เป็นรูปพระวิษณุมี 4 กร ถือจักร สังข์ คทา และรูปวงแหวน (แทนดอกบัว)

ศาสนาควตาเปลี่ยนชื่อเป็นลัทธิไวษณพิกาย ชื่อควตา (ศาสนาเดิม) ใช้กันจนถึงสมัยคุปตะ (พ.ศ.1100-1300) แม้คำว่า "ไวษณะ" จะเป็นที่รู้จักแล้วตั้งแต่ พ.ศ.1100 แต่เพิ่งจะเริ่มใช้กันในสมัยพระเจ้าเทวศัทธิ กษัตริย์วงศ์กุษาณะ-ประติหาระ (พ.ศ.1114) เมื่อศาสนาควตากลายเป็นไวษณะนั้น เน้นหนักไปทางความสำคัญของอวตาร ที่นิยมมากที่สุดคือ ปางวราหะ นรสิงห์ และวามนะ ตรีวิกรม ส่วนพระนางลักษมี อันเป็นชายาของพระวิษณุ นั้น เริ่มรู้จักกันมาในสมัยคุปตะและหลังคุปตะ

4. ลัทธิศักติ (บูชาเทพสตรี) ลัทธิศักติเจริญขึ้นในยุคกลาง แต่เป็นลัทธิเก่าแก่ ไม่แพ้ลัทธิไศวนิกาย นิยมเทพเป็นหญิงหรือการบูชาอติพิละ (เทพที่เป็นสตรี) แต่รูปพระแม่อรณิ เทพสตรีบิพมมวายเป็นลัทธิที่เก่าแก่มาของชาวพื้นเมือง ก่อนหน้าที่อารยธรรมยุคพระเวทจะปรากฏในอินเดีย การชดช้อนอารยธรรมลุ่มแม่น้ำสินธุเป็นหลักฐานยืนยันความเก่าแก่ของลัทธิศักติ เพราะพบรูปสตรีดินเผาที่มีลักษณะเป็นพระแม่ (ชายาบุรุษเทพทั่วไป) หรือพระแม่อรณิ (เทพสตรีบิพมมวาย) มีอำนาจประสาทความอุดมสมบูรณ์แก่พืชพันธุ์ธัญญาหาร นอกจากรูปพระแม่ที่พบแล้วเป็นจำนวนมากแล้ว ยังพบหินเจาะเป็น

⁶ ฟ้าสุข อินทราวุธ, เรื่องเดียวกัน, หน้า 22.

วพ
BL
1157
ท 9 ก 36
2534

อวยวะเพศหญิง (โยนิ) การบูชาอติพิละอันเป็นลัทธิเก่าแก่ปรากฏในกลุ่มชนที่มีอาชีพหลัก
ในทางกลสิกรรม จึงได้วิวัฒนาการมาเป็นลัทธิศักดิ์ และแพร่หลายในยุคกลาง

พระแม่ในลัทธินี้ เรียกต่าง ๆ กันเช่น เทวี ศักติ ทูรคา ปารวตี อุม่า อัมภิกา
อปรรณา กาลี เคารี เป็นต้น ซึ่งเทพเหล่านี้ได้รับการยกย่องเป็นชายาของพระศิวะ
ทั้งสิ้น เป็นชื่อเทพที่บูชาในเผ่าต่าง ๆ ซึ่งเทพเหล่านี้ได้กลายเป็นภาคหนึ่งของชายา
พระศิวะอันเป็นเทพชั้นสูงในลัทธิไศวนิกาย⁷

เทพชื่อเทวี หมายถึง เทวีผู้ประเสริฐ

เทพชื่อศักดิ์ หมายถึง พลัง คือพลังก่อให้เกิดการสร้างและพลังควบคุมการจัด
ระเบียบจักรวาล นอกจากนั้นคำว่าศักดิ์บางทีใช้เรียกอวยวะเพศหญิงที่บูชาโดยพวกนับถือ
ลัทธิศักดิ์

⁷ ฟ้าสุข อินทราวุธ, เรื่องเดียวกัน, หน้า 26.

009009

13.พ.ค.2535